

České stopy ve Švýcarsku 2026

2. část

Okolí Baulmes

Ráno se jdeme projít do vsi. Nad městem se tyčí bývalé převorství Saint-Michel v Baulmes, které představuje jedno z nejstarších a duchovně nejvýznamnějších míst románského Švýcarska. Klášterní život zde započal již v raném středověku (7.st.). Založila jej Ermentruda, vdova po burgundském vévodovi. Původně fungovalo pod přísnou irskou řeholí svatého Kolumbána. Největšího rozkvětu místo dosáhlo po roce 974, kdy přešlo pod správu mocného opatství v Payerne a stalo se klíčovou součástí vlivné clunyjské sítě. Po staletí sloužilo jako bezpečné útočiště pro znavené poutníky, kteří překračovali nedaleký horský průsmyk Col de l'Aiguillon směrem do nitra Burgundska. Ačkoliv bylo převorství během bernské reformace v roce 1536 oficiálně zrušeno a původní klášterní kostel podlehl zkáze, genius loci tohoto místa pod úpatím pohoří Jura nevypřchal. Ze středověkého komplexu se do dnešních dnů dochoval malebný protestantský kostel stojící na původních základech, gotické architektonické prvky a přilehlá masivní, památkově chráněná budova fary, která dříve sloužila jako obytné prostory mnichů.

Historie Baulmes však sahá mnohem hlouběji. Lokalita Baulmes je klíčová pro švýcarské vědce. Ukazuje totiž nepřerušovaný vývoj od kromaňonských lovců a sběračů přes následující střední dobu kamennou (mezolit) až po první neolitické zemědělce, kteří v oblasti začali budovat trvalé osady. Když před přibližně 15 000 až 12 000 lety začal z oblasti pohoří Jura na konci poslední doby ledové ustupovat mohutný ledovec, uvolnil cestu tlupám pravěkých lovců. Ti v Baulmes objevili ideální útočiště, přesněji masivní vápencový skalní převis známý jako Abri de la Cure (Převis u Fary). Pozdně paleolitičtí kromaňonci (konkrétně příslušníci kultur *magdalénien* a *azilien*) využívali skalní převis v Baulmes jako sezónní lovecký tábor. Do okolních lesů a na horská úpatí vyráželi lovit divokou zvěř. Výzkumy, které v Baulmes v 60. a 70. letech 20. století vedl archeolog Michel Egloff, odhalily pod převisem celkem osm na sebe navazujících kulturních vrstev. Našlo se zde obrovské množství jemných kamenných nástrojů, hrotů šípů, čepelí, pazourků a také zbytků kostí ulovených zvířat.

Pak odjíždíme dál na západ, do podhůří Jury, kde se v katastru obce Chésereux skrývá románské cisterciácké opatství Abbaye de Bonmont, které revitalizovaly i Kolečkovy architektonické realizace. Založeno bylo již ve 12. století. Tamní klášterní kostel představuje fascinující, strohý přechod mezi románským a gotickým slohem. Podle přísných regulí řádu byl vystavěn s absolutní absencí jakékoliv ornamentální zdobnosti. Architektura zde mluví pouze čistou pravdou kamene, nekompromisní geometrií a hrou světla a stínu v mohutných klenbách. Dnes však toto posvátné ticho naráží na nečekanou realitu moderního světa. Celý historický areál kláštera byl totiž pohlcen a absurdně ujařmen soukromým golfovým klubem. Tam, kde dříve mniši v tichosti rozjímali a pracovali, se dnes rozprostírají dokonale strážené greeny, po kterých se projíždějí elektrické vozíky a ozývá se klapot golfových míčků. Sakrální prostor, památka národního významu, se stal pouhou luxusní kulisou a estetickým doplňkem pro exkluzivní sportovní komunitu. Duchovní vertikála byla nemilosrdně zploštěna do horizontály golfového hřiště.

V současné době je v presbytáři románského kostela instalována hluboce emotivní umělecká expozice s názvem „In Memoriam“. Vytvořila ji 83letá švýcarská výtvarnice Pierrette Gonseth-Favre jako poctu 41 obětem tragického požáru baru *Le Constellation* v lyžařském středisku Crans-Montana, k němuž došlo 1. ledna 2026. Pro autorku, která pochází z nedaleké obce Founex, má tato tragédie i silný osobní rozměr, neboť v plamenech zahynuly také dvě její praneteře, Alicia a Diana. Celá instalace v tichém sakrálním prostoru opatství potrvá do 6. září 2026 a slouží jako pietní místo i prostor pro katarzi pozůstalých. Ústředním prvkem je soustava 41 sádrových masek, z nichž každá reprezentuje jeden vyhaslý mladý život. Masky jsou uspořádány na stojanovém stojanovém triptychu, po dvaceti na dvou černých bočních panelech a jedna na panelu středovém. Záměrně nemají ústa a končí hned pod nosem, protože autorka chtěla, aby veškerý výraz, emoce a vnitřní monolog vycházely čistě z očí a pohledu masek. Uprostřed instalace se tyčí organická struktura v podobě zářivě červeného stromu tvořeného plamínky a svítky papíru. Tento „hořící keř“ sice odkazuje na ničivý požár, zároveň však symbolizuje neutuchající vitalitu a energii mládí, která po obětech zůstává. Dílo, které původně vznikalo v ateliéru bez ambicí na veřejnou prezentaci, našlo v románské architektuře ideální prostor pro tiché rozjímání.

Nesmírná citlivost Ivana Kolečka se nejvíce odhaluje v detailech, které člověka provázejí od prvního kontaktu s chrámem. Jedním z nejvýraznějších prvků celé revitalizace je dřevěný chodník, který funguje jako rituální přístupová cesta i funkční předmět. Koleček jej navrhl jako vyvýšenou, přísně přímočarou lávku z masivních, povětrnostním vlivům vystavených dřevěných hranolů. Tento chodník se doslova vznáší nad okolním terénem a golfovým trávníkem. Návštěvníka tak symbolicky odřezává od profánního světa sportovního klubu a nekompromisně ho vede k portálu kostela. Chodník navíc zabraňuje tomu, aby se moderní provoz dotýkal samotného historického podloží a středověkého zdiva. Je to subtilní, ale mentálně silná hranice. Jakmile člověk projde portálem, ocitne se v uhrančivém interiéru kostela, který byl zbaven všech pozdějších nánosů a necitlivých úprav. Kolečkovy vstupy uvnitř chrámu se vyznačují absolutní materiálovou kázní. Prostor mluví skrze odhalené šedé a okrové tóny cisterciáckého zdiva. Koleček nechal vyniknout drsné textuře kamenných kvádrů, spárám a monumentální geometrii raně gotických klenbových oblouků. Interiér je dokonale prázdný; není tu nic, co by odvádělo pozornost od samotné architektury. Původní podlaha byla nahrazena minimalistickou vrstvou světlého, dokonale hladkého litého betonu. Ta vytváří vizuální klidnou základnu, od které se strmě zvedají historické zdi. Na rozhraní starého kamene a nového betonu ponechal architekt přiznanou, drobnou stínovou spáru, takže se nová podlaha historických stěn jakoby nedotýká. Veškeré technologické a funkční prvky, jako jsou minimalistická svítidla, zábradlí nebo subtilní dveřní rámy, jsou vyrobeny ze zatmaveného, surového kovu s matným povrchem. Tyto prvky mají ostře řezané, geometrické tvary, které ostře kontrastují s organickou patinou starého kamene. Okna jsou osazena jednoduchým, čirým zasklením bez jakýchkoliv dekorů. Světlo tak dovnitř proudí v celé své přirozené síle a barvě. Během dne se pomalu posouvá po stěnách transeptu a hlavní lodi, čímž dává interiéru dynamiku a proměňuje ho v živé umělecké dílo. Kolečkův zásah v Bonmontu dokazuje, že moderní architektura historii nemusí potlačovat. Naopak, skrze naprostou materiálovou pravdivost a asketismus, dokázal cisterciáckému chrámu vrátit jeho původní, středověkou spiritualitu a hluboký vnitřní mír.

Po prohlídce chrámu a několikerych upozorněních, že v golfovém klubu nemáme co dělat, Tobík nešťastně ztratil čepici, kterou voda odnesla pod mostek. Rozárce se podařilo ji vysvobodit a vracíme se pomalu k Yverdonu. Zastavili jsme se v Nyonu, abychom spatřili další fascinující polohu Kolečkovy tvorby v kulturním centru Usine à Gaz. Jestliže v Bonmontu Kolečko vedl dialog s posvátnou historií, v Nyonu dostal do rukou surové industriální dědictví, starou plynárnu z roku 1864. V první polovině devadesátých let minulého století ji mistrovsky transformoval na divadelní, koncertní a performativní sál, který byl slavnostně otevřen v roce 1995. Zásah Ivana Kolečka v Usine à Gaz vyniká drsnou industriální poezií, která dokonale respektuje dělnickou paměť místa. Kolečko nezastíral, k čemu stavba původně sloužila. Ponechal obnažené masivní cihlové zdivo, původní kamenné prvky, ocelové nosníky a industriální konstrukce krovu. Tento syrový základ propojil s moderními materiály, kterým dominuje černá ocel, beton a tmavě mořené dřevo. Vznikl tak prostor, který má nebývalou patinu, energii a autenticitu. Architekt zachoval velkorysá průmyslová okna, která přes den zaplavují interiér přirozeným světlem a odhalují drsnou texturu stěn. Usine à Gaz se pod Kolečkovým vedením stala otevřeným organismem. Do staré plynárny vetknul nejen sál, ale i neformální bar a zázemí, kde se přirozeně setkávají umělci s místními obyvateli. Smazal tím bariéru mezi vysokým uměním a ulicí, což přesně odpovídá svobodnému duchu nezávislé kultury, pro kterou je centrum dodnes Mekkou v celém regionu.

Pokračujeme do hlubokého lesnatého údolí Jury, kde na nás čekalo clunyské opatství Abbatale de Romainmôtier. Tento architektonický klenot z přelomu 10. a 11. století je vůbec nejstarším románským kostelem na švýcarském území a ztělesňuje absolutní úsvit středověké sakrální architektury. Chrám byl postaven přesně podle přísných principů mocného reformního opatství v Cluny. Jeho vnitřní prostor definuje archaická, nesmírně masivní trojlodní bazilika s těžkými kamennými pilíři a valenými klenbami, které

vyvolávají pocit bezpečné, zemité pevnosti. Silným vizuálním zážitkem interiéru jsou zbytky gotických nástěnných maleb ze 14. století, které dodnes pokrývají stěny chóru a transeptu, a také monumentální, dvoupatrová vstupní předsíň (nartex). Vzduch je zde nasycen staletými modlitbami, chladný kámen voní voskem a skrze úzká románská okna sem proniká jen minimum měkkého světla, což celému místu uchovává jeho hluboké, mystické usebrání a absolutní klid, tak odlišný od upravených golfových trávníků v Bonmontu.

Jedeme se koupat do Obřích hrnců (Les Marmites) na řece Orbe u vesnice Les Clées. Auto necháváme u starobylého kamenného mostu a jdeme podél strmého spádu řeky. Přímo v korytě u Les Clées se nachází unikátní přírodní památka Les Marmites. Jsou to hluboké, kruhové tůně a skalní bazénky, které rotující říční proud a vířící kameny po tisíciletí vymílaly do vápencového podloží. Místo je vyhledávané milovníky divokého koupání a skoků do vody. Kluci si skoky do těsných, ale až sedm metrů hlubokých, tůní s vodou chladnou jako žiletky nemohou odepřít. Kaňon je zde úzký a zaříznutý hluboko do terénu. Skalní stěny lemující břehy jsou pokryté hustými koberci zeleného mechu a kapradin, což celému místu dodává až pralesní charakter. Proud se v hlubokých tůních střídavě zklidňuje a vzápětí se cestou dál tříští o obří balvany, takže soutěskou neustále zní silný, ale uklidňující šum vody, která má pouhých 15°C.

V myšlenkách ještě stojíme před starou plynárnou a vnímáme, jak silně Kolečkovy švýcarské realizace drží pohromadě. Ať už jde o cisterciácký klášter, periferní vilu nebo industriální halu, všude nacházíme ruku vedenou stejnou kázní, která se odmítá podřídít luxusu a hledá jen čistou, obnaženou pravdu prostoru. S těmito pocity přijíždíme do domu Řeháčkových v Yverdonu, kde má nyní Esther osteopatickou praxi. Máme možnost vidět otcovu knihovnu, jeho sbírku obrazů, ve které se vyjímají velkoplošné grafiky Maxe Švabinského. Esther je skvělá hostitelka. Pijeme vzácné sirupy. Děti dovádí s gigantickým bublifukem. Odtud společně jdeme do města, kde probíhá hudební, performativní, divadelní a umělecký pluridisciplinární festival Castrum. Janek začíná mít horečku, ale přesto chce jít s námi. Nejprve sledujeme vystoupení energické crossoverové rapperky La Valentina. Je původem z Kolumbie, ale žije v Paříži, její hudba vyniká divokou energií, multikulturními vlivy a propojením latinskoamerických rytmů s evropskou městskou hudbou. Jíme žluté melouny a poté jdeme na strhující imerzivní inscenaci/performance Forces choreografky Leslie Mannès, kterou uvedla společně s tanečnicemi Mercedes Dassy a Daniel Barkan. Hlediště je obsazené k prakování, jsme úplně poslední, koho na představení vpustili. Na festivalu v Yverdon-les-Bains patřilo toto představení k vrcholům programu zaměřeným na fyzické divadlo. Zážitek z tohoto představení lze popsat jako audiovizuální rituál, který diváka uvádí do stavu hypnotické transformace. Scéna nás okamžitě vtáhla do temného, futuristického univerza. Na pódiu se objevily tři ženské postavy, které působily napůl jako prastaré šamanky, napůl jako bojovnice z kyberpunkové budoucnosti. Scénografie stavěla na minimalistickém, ale extrémně intenzivním designu světla a stínů, které pulzovaly v naprosté synchronizaci s děním na scéně. Samotná performance začala pomalými, opakovanými napjatými pohyby. Tanečnice jako by se napojovaly na neviditelné energetické toky v prostoru. Postupně se těla interpretů začínala propojovat a proplétat. Pohyb se stává divočejším, mechanickým a zároveň hluboce animálním. Divák cítil syrovou sílu živého organismu, který mutoval přímo před očima. Choreografie odkazovala k propojení s přírodními živly, kosmickým chaosem, ale zároveň místy přecházela do čisté, nakažlivé radosti a do oslavy kolektivní sounáležitosti. Po půlnoci se společně vracíme do Baulmes, kde sladce uléháme.

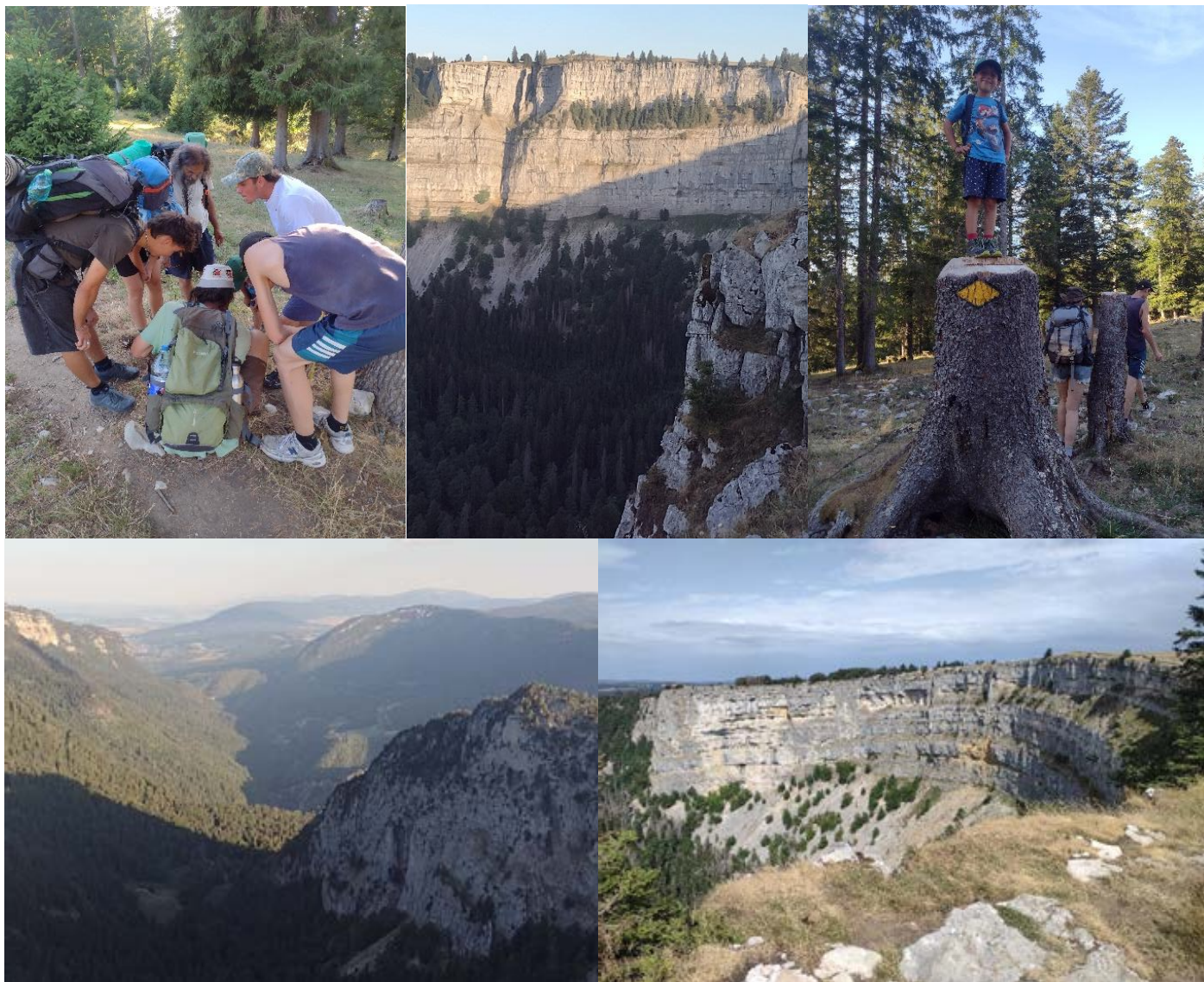

Včelín a monumentální vápencový amfiteátr

Ráno děti čeká projížďka na koních po Baulmes se Zuzanou. Je to pro ně velký zážitek. Cestou v autě jsme poslouchali se zatajeným dechem a napjatě skvělou audioknihu *Hraničářův učeň*, takže víme, že dříve, než člověk nasedne na koně, musí ho oslovit a kůň ho musí přijmout. Dozvídáme se, že Zuzana se také trochu věnuje i sochařství. Po návratu z projížďky máme časný oběd, a vydáváme se do hor. Cestou se koupeme v ledové horské řece. Nejprve navštěvujeme překrásný včelín zaříznutý ve svahu v opuštěné krajině. Místo si našel a dlouhé roky o něj s láskou pečoval Otec Esther a Zuzany. Vysadil zde ovocné stromy, založil zahradu, které vévodí kamenná socha jelínka přivezená z Opočna. Jíme zde úžasný koláč, který upekla Esther. Samotný včelín je malebný dvoupatrový dřevěný domek. Nacházíme v něm česky psanou báseň, kterou složil jeden z brněnských přátel Josefa Řeháčka, který včelín pomáhal rekonstruovat. Jmenoval se shodou okolností Jaroslav Burda. Pak začínáme prudce stoupat do hor, kde nás chce Esther seznámit s přáteli Dušanem a jeho ženou Camille, která je její přítelkyní již od dětských let. Dušan a Camille provozují ikonickou horskou chatu a farmu Chalet La Ronde Noire, která funguje v zimě jako restaurace pro běžkaře. Hned po příjezdu se ukáže, že se s Dušanem známe, chodili jsme ve stejný čas na stejné gymnázium a máme celou řadu společných přátel. A aby toho nebylo málo, na farmě jsme se potkali s mladým studentem Honzou, shodou okolností gymnaziálním spolužákem našeho Matouše, který zde byl na prázdninách. Dušan je okouzlující samorost. Jejich chata funguje poloviny října do konce března jako zásadní útočiště pro běžkaře a turisty na sněžnicích. V zimě je autem nedostupná, takže lidé k ní musí dorazit po lyžařské stopě. Camille a Dušan zde servírují poctivé domácí švýcarské speciality, vyhlášené jsou jejich rösti na různé způsoby, fondue, sýrové řezy, a především domácí koláče pečené v peci na dřevo. Rösti je kultovní švýcarské národní jídlo. V podstatě jde o křupavou placku ze strouhaných brambor, která se pomalu opéká na pánvi na másle nebo sádle. Během léta se Camille a Dušan mění v klasické horské hospodáře. Starají se o pastviny a na alpách pasou a hlídají mladé jalovice pro přibližně desítku okolních chovatelů skotu.

Pak začínáme prudce stoupat do hor, kde nás chce Esther seznámit s přáteli Dušanem a jeho ženou Camille, která je její přítelkyní již od dětských let. Dušan a Camille provozují ikonickou horskou chatu a farmu Chalet La Ronde Noire, která v zimě funguje jako restaurace pro běžkaře. Hned po příjezdu se ukáže, že se s Dušanem známe, chodili jsme ve stejný čas na stejné gymnázium a máme celou řadu společných přátel. A aby toho nebylo málo, na farmě jsme se potkali s mladým studentem Honzou, shodou okolností gymnaziálním spolužákem našeho Matouše, který zde byl na prázdninách. Dušan je okouzlující samorost. Jejich chata funguje poloviny října do konce března jako zásadní útočiště pro běžkaře a turisty na sněžnicích. V zimě je autem nedostupná, takže lidé k ní musí dorazit po lyžařské stopě. Camille a Dušan zde servírují poctivé domácí švýcarské speciality, vyhlášené jsou jejich rösti na různé způsoby, fondue, sýrové řezy, a především domácí koláče pečené v peci na dřevo. Rösti je kultovní švýcarské národní jídlo. V podstatě jde o křupavou placku ze strouhaných brambor, která se pomalu opéká na pánvi na másle nebo sádle. Během léta se Camille a Dušan mění v klasické horské hospodáře. Starají se o pastviny a na alpách pasou a hlídají mladé jalovice pro přibližně desítku okolních chovatelů skotu.

Společně s Dušanem, jeho šestnáctiletým synem Guillaumem, který ovládá dokonale češtinu, a Honzou se vydáváme na Creux du Van, což je monumentální přírodní amfiteátr ve švýcarském pohoří Jura. Díky svému tvaru obří podkovy získal přezdívku „švýcarský Grand Canyon“. Tento úchvatný vápencový skalní masiv se táhne do šířky bezmála jednoho a půl kilometru a jeho kolmé stěny padají do hlubokého zalesněného údolí z výšky až 200 metrů. Odtud vidíme úžasné panorama se zasněženou horou Mont Blanc v pozadí. Celá oblast je přísně chráněnou přírodní rezervací se specifickým mikroklimatem, kde na travnatých hranách útesů můžete běžně potkat divoké kozorožce a kamzíky. Těch jsme potkali hned šest, a to zhruba na dva metry. Cestou jíme pupavu, je vynikající, chuť má podobnou kedlubně. Vrcholová plošina nabízí fantastický panoramatický výhled na Neuchâtelské jezero i vzdálené vrcholky Alp. Zde jsme si uvařili večeři, po setmění se rozloučili s Dušanem, Guillaumem a Honzou, kteří se vrátili do Ronde Noire, i když Dušan trochu litoval, že nezůstal s námi. Ustlali jsme si pod širým nebem na pohodlném mechu a strávili zde kouzelnou noc. Brzy ráno jsme se probudili uprostřed kravského stáda, které se zde páslo. Odehnali jsme krávy, které nám zvědavě čuchali ke spacákům a spali další dvě hodiny. Při návratu jsme se rozloučili s Dušanem a jeho rodinou. Dozvídáme se, že večer má z Čech dorazit Aleš, náš společný známý. Dušan mi o něm vypráví úchvatné historky. Svět je prostě malý!

V Baulmes nám Esther připravila úžasné těstoviny a zeleninový salát s lanýžem. Rychle se balíme. V Yverdonu chvíli sledujeme performance, která je součástí Love Pride. Zde se s Esther už definitivně loučíme a spěcháme na mši do Neuchâtel do basiliky Notre-Dame de L'Assomption známé jako Červený kostel. Tento kostel postavený v novogotickém stylu leží pouhých pár kroků od břehu jezera. Hned pod ním se rozkládá nově zrekonstruovaná hlavní městská pláž Plage des Jeunes Rives s úžasnými sprchami a převlékárnou. Tento

moderní veřejný prostor je skvělou ukázkou švýcarské krajinné architektury. Kolem nás jsou čisté travnaté plochy, oblázkové přístupy do vody a velkorysé zázemí pro relaxaci. Okamžitě se jdeme koupat do osvěžujícího jezera, a dokud se nezačne stmívat, užíváme si zbytek odpoledne společným hraním badmintonu. Smích dětí a svištění košíčku nad trávou definitivně smývá poslední zbytky shonu. Stihnu si také přečíst celou monografii o díle Ivana Kolečka. Janek čte knihu Jiřího Kryštofa Jarmara a Vojtěcha Hlaváčka *Svět levného dopaminu*. Je to poutavě napsaná praktická příručka, která lidem pomáhá porozumět, jak v moderní digitální době funguje vlastní mozek. Zaměřuje se na fenomén takzvaného „levného dopaminu“ neboli rychlého uspokojení, které získáváme z nekonečného scrollování na sociálních sítích, hraní her nebo neustálého kontrolování telefonu. Autoři srozumitelným jazykem propojují nejnovější vědecké poznatky z oblasti neurovědy a doplňují je o konkrétní cvičení a mentální nástroje, které čtenářům pomohou získat zpět kontrolu nad svým časem a pozorností. Matouš čte životopis svaté Johanky z Arc, protože podle něj připravuje program na letní tábor, který spoluvede. Jsme na oba pyšní.

Nastávající noc opět využíváme pro dálkový přesun. Dokud na děti nepadne spánek, posloucháme *Hraničářova učně*, díl *Rozvaliny Gorlanu* od Johna Flanagana, která představuje podmanivý příběh o dospívání, přátelství a hledání vlastního místa ve světě. Děj se odehrává ve fiktivním království Araluen, jež svou strukturou věrně zrcadlí středověkou Anglii. Hlavním hrdinou je patnáctiletý sirotek Will, který kvůli své drobné postavě nemůže naplnit svůj sen o rytířské kariéře. Místo toho je vybrán do učení k tajemnému a obávanému hraničáři Haltovi. Pod jeho vedením si Will osvojuje dovednosti jako lukostřelbu, tichý pohyb a maskování, což brzy využije v boji proti reálnému nebezpečí, krutému lordu Morgarathovi a jeho děsivým nestvůrám kalkarům. To, co tuto knihu zásadně odlišuje, je specifický autorský styl. Autor psal tyto příběhy pro svého syna, aby v něm probudil zájem o literaturu. Z toho pramení mimořádná čtivost, filmová dynamika a svižné tempo vyprávění, které udržuje čtenáře v napětí. Zcela jedinečným prvkem v rámci žánru je naprostá absence tradičního používání magie. Hlavní hrdinové se nespolehnou na kouzla, nýbrž na vlastní intelekt, logické uvažování, psychologii a precizní řemeslnou zručnost. Flanagan popisuje ve fascinujících detailech taktické postupy i funkčnost zbraní, takže má čtenář pocit, že se učí hraničářskému řemeslu společně s hlavním hrdinou. Celý text navíc odlehčuje specifický, suchý a ironický humor, který se projevuje zejména v přirozených dialozích a neustálém popichování mezi Haltem a Willem. Klíčovou složkou autorova stylu je také důraz na psychologii zvířat. Hraničářští koně zde mají vlastní osobitý charakter a inteligenci, čímž se stávají plnohodnotnými, i když němými, partnery svých lidských přátel.

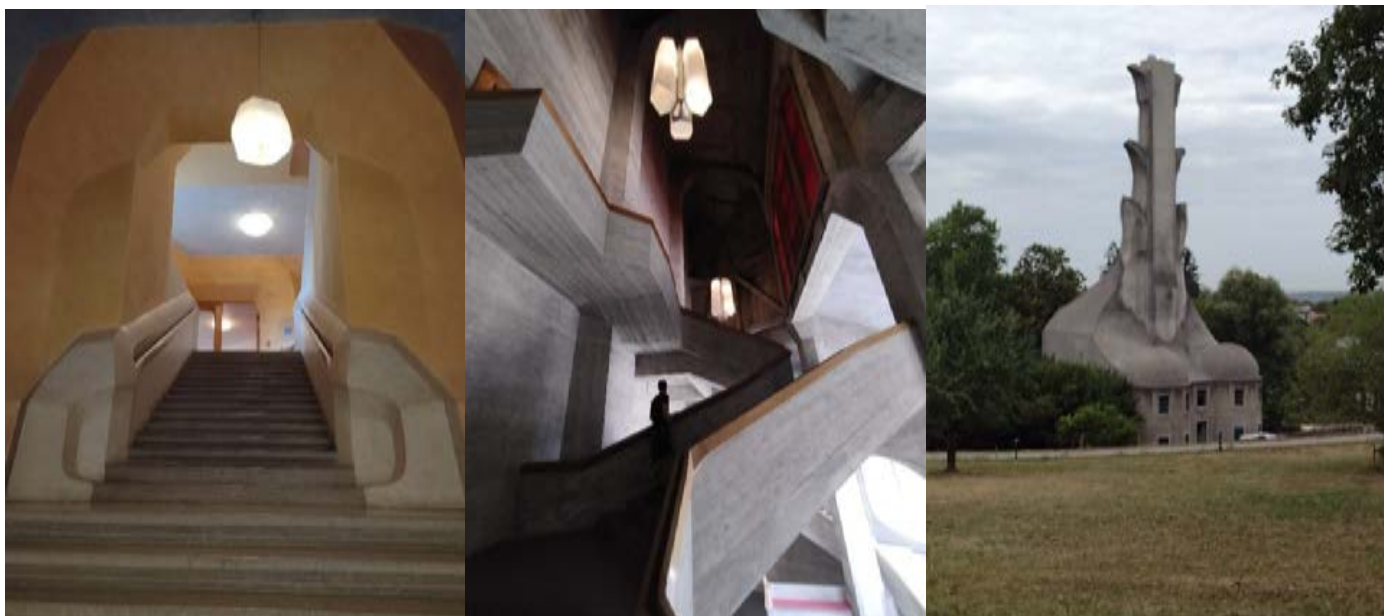
V noci projíždíme kolem tajemného barokního premonstrátského opatství Bellelay. Zdejší mniši dali světu jeden z nejslavnějších švýcarských sýrů: Tête de Moine (Mnišská hlava). Sýr se neodkrajuje, ale pomocí speciálního otočného nože (*Girolle*) se škrábe do tvaru jemných růžiček. Za napoleonských válek mniši klášter opustili a budovy dnes slouží jako prestižní psychiatrická klinika. Samotný monumentální klášterní kostel byl kompletně restaurován a pořádají se v něm velkolepé výstavy moderního umění a koncerty. Když jsme opustili

klidné údolí Petit-Val a nabrali směr na Basilej, cesta nás neomylně svedla do hlubokých vápencových kaňonů, které do pohorí Jura vyhloubila řeka Birs. Silnice i železnice se zde doslova prosekávají skrze masivní, kolmé šedé skalní stěny hřebene Graiter y a Raimeux. Skály se tyčí vysoko nad silnicí a v nejužších místech vytvářejí fascinující přírodní brány. Škoda, že byla noc, pokud bychom u nich zastavili, mohli bychom soutěsky projít po bezpečné turistické stezce s visutými lávkami, schodišti a tunely vytesanými přímo do skály. Kolem třetí hodiny ráno zastavujeme na louce pod lesem, kde se blaženě vyspíme.

Rudolf Steiner a organická architektura

Jsme nedaleko Dornachu, kde se nachází Goethaneum, jedna z nejpozoruhodnějších architektonických a duchovních staveb 20. století. Slouží jako světové centrum Antroposofické společnosti a Školy duchovní vědy. Hledali jsme zde mimo jiné ateliér českého architekta Oldřicha Hozmana, leč neúspěšně. Budova Goethanea je hmatatelným manifestem myšlenkového odkazu rakouského filosofa a mystika Rudolfa Steinera (1861–1925). Současná stavba, dokončená v roce 1928, povstala z popela prvního Goetheana, celodřevěného chrámu se dvěma kupolemi, který kompletně zničil žhářský útok o silvestrovské noci roku 1922. Druhé Goetheanum se stalo absolutním průkopníkem moderní architektury jako jedna z prvních monumentálních staveb v historii postavená výhradně z monolitického pohledového betonu. Tento materiál zde poprvé přestal být skrytým konstrukčním prvkem a proměnil se v sochařské médium.

V souladu se Steinerovým konceptem organické architektury a metamorfózy se v celé budově téměř nenajde klasický pravý úhel nebo rovná stěna. Všechny linie jsou tekuté, oblé a plastické, modelované tak, aby stavba připomínala živý organismus vyrůstající přímo z okolních kopců. Tento architektonický jazyk sdílí i okolní antroposofická kolonie čítající na 180 specifických objektů, jako je tiskárna, laboratoře či ikonická budova teplárny, jejíž dynamické betonové křivky vizuálně vyjadřují vnitřní proces spalování a transformace energie. Uvnitř samotného Goetheana se pak nachází hlavní sál pro tisíc diváků, který osvětlují masivní, barevná, ručně broušená skleněná okna. Ta v závislosti na denním světle proměňují interiér v dýchající duchovní prostor, kde se sloupoví plynule proměňuje a symbolizuje evoluci lidského vědomí.

Základy tohoto grandiózního konceptu se zrodily v hlubokém intelektuálním zrání mladého Rudolfa Steinera. Klíčový obrat v jeho životě nastal v pouhých šestnácti letech, kdy jako chlapec na reálce s fascinací přečetl Kantovu Kritiku čistého rozumu. Aby ho učitelé při hodinách nepřichytili, rozřezal stránky této náročné knihy a vkládal si je do učebnice dějepisu. Tento moment v něm zažehl celoživotní touhu překonat Kantovo tvrzení, že lidské poznání je omezené a lidská mysl nedokáže proniknout k podstatě „věci o sobě“. Steiner byl přesvědčen, že lidské myšlení má schopnost nahlížet do duchovního světa se stejnou vědeckou exaktností, s jakou přistupujeme k fyzické realitě. Během svých univerzitních studií proto doslova nasával další zásadní autory německé idealistické filosofie. Studoval Johanna Gottlieba Fichteho, jehož radikální pojetí lidského „Já“ jako aktivního tvůrce reality ho inspirovalo k sepsání vlastní *Filosofie svobody*. Nechal se formovat objektivním idealismem Friedricha Wilhelma Josepha Schellinga, který vnímal přírodu jako spícího ducha a ducha jako probuzenou přírodu, a v neposlední řadě absorboval Georga Wilhelma Friedricha Hegela a jeho koncept absolutního ducha vyvíjejícího se v dějinách. Tím nejdůležitějším zdrojem se však pro něj stal Johann Wolfgang von Goethe. Steiner strávil roky ve Výmaru editací Goethových přírodovědných spisů. Právě z

Goethova pohledu na organickou proměnu rostlin (metamorfózu) odvodil svou metodu duchovního zkoumání i název pro své životní architektonické dílo.

Na přelomu století prošel Steinerův vývoj cestu od čisté akademické filosofie přes Teosofickou společnost až k založení vlastního směru, Antroposofie neboli „duchovní vědy“. Na rozdíl od tehdejších esoteriků však Steiner odmítal pasivní mystiku a trval na tom, že duchovní vhledy musí sloužit každodenní lidské praxi. Málomluvný myslitel dokázal své teorie přetavit do tolika úspěšných, celosvětově fungujících oborů. V oblasti vzdělávání položil základy waldorfské pedagogiky, která v tisících škol dodnes rozvíjí rozum, cit a vůli dětí bez raného tlaku na výkon. V zemědělství inicioval biodynamické zemědělství, nejstarší ekologické hnutí, které vnímá statek jako uzavřený organismus respektující kosmické rytmy. V medicíně inicioval vznik antroposofického lékařství a přírodní kosmetiky. Vyvinul nové pohybové umění eurytmii, jež léčí a zviditelňuje řeč skrze specifická gesta těla, vytvořil sociální model sociální pro reformu společnosti a inspiroval hnutí Camphill, které dodnes poskytuje důstojný život a práci lidem s mentálním postižením v soběstačných chráněných komunitách.

Mimořádný byl také Steinerův význam pro mezináboženský dialog a ekumenu. Ačkoliv antroposofie není náboženstvím. Steiner nevnímal Krista skrze dogmata jedné církve, nýbrž jako univerzální kosmickou sílu lásky a svobody, která je přístupná každému člověku bez ohledu na jeho kulturní či náboženské pozadí. Tím, že integroval východní koncepty reinkarnace a karmy s evropským křesťanským mysticismem a západním vědeckým racionalismem, postavil trvalý most mezi Východem a Západem. V roce 1922 navíc pomohl založit Obec křesťanů, ekumenicky otevřenou církev bez závazných dogmat, která redefinovala svátosti a uznala absolutní svobodu svědomí svých věřících, přičemž do kněžského úřadu od počátku stavěla muže i ženy. Když dnes návštěvník prochází areálem Goetheana, nestojí pouze před betonovou sochou, ale před zhmotněním vize započaté u šestnáctiletého chlapce s Kantem v ruce, v níž se německá idealistická filosofie proměnila v živoucí vědu o člověku, přírodě a vesmíru.

Škoda jen, že katolická církev, které má být z podstaty vlastní všeobecné propojování a zahrnování všeho v Kristu, tento myšlenkový koncept ve své době nepochopila a tvrdě odsoudila a nedokázala v něm vidět to dobré a podnětné. Nejvyšší církevní autorita v otázkách věrouky, tehdejší Posvátné officium (dnes Dikasterium pro nauku víry), vydala 18. července 1919 oficiální dekret, kterým antroposofii jednoznačně odsoudila. Dnes je vztah mezi katolickou církví a antroposofií charakterizován tichým příměřím, teologickým odstupem a pragmatickou tolerancí v praxi. Vůči antroposofické Obci křesťanů panuje v rámci ekumenického hnutí respekt. Dnešní katolík tak může bez problémů pít kávu vypěstovanou podle biodynamických pravidel, natírat se krémem od Weledy nebo obdivovat betonovou architekturu Goetheana jako úchvatný lidský počín, aniž by tím porušoval věrnost své církvi v teologických otázkách.

Jedinou vadou na silném dojmu z fyzického kontaktu s Goethaneem bylo odměřené, chladné a mentorsky odtažené jednání osazenstva budovy. Dokonce se stalo i to, že při čekání na Terezku, která se na chvíli ztratila, do našeho zaparkovaného auta při couvání narazila nějaká starší paní a na místo omluvy mi ještě vynadala.

